

**A Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum
szakmai beszámolója**

**„A Kaposszentjakabi Bencés Apátság középkori emlékei „
című időszaki kiállításáról
és az ahhoz kapcsolódó pedagógiai programról**

NKA Közgyűjtemények kollégiuma

Pályázati azonosító: 3506/02046

Támogatás összege: 800.000 Ft

A kiállítás címe: A Kaposszentjakabi Bencés Apátság középkori emlékei

A kiállítás időtartama: 2015. július 14.-2016. szeptember 1.

A kiállítás típusa: időszakos kiállítás

Területe:

Tartalma: régészet

Múzeumpedagógus: Simonné Lechner Judit és Őszi Zoltán

A KIÁLLÍTÁS CÉLJA, HASZNOSULÁSÁNAK ÉRTÉKELÉSE

A Szentjakabi Bencés Apátság és Romkert 2014. januárjában került a Rippl-Rónai Múzeum kiállítóhelyei közé. Azelőtt az Együd Árpád Kulturális Központ fenntartása alá és üzemeltetésébe tartozott. Kiállítás nem működött, a romok és a romkert 2000-ben került felújításra, ezután a helyszínen történeti alapokon nyugvó, szakmai programok nem voltak. Képzőművészeti táborokat, alkotóművészek összejöveteleit és a Szentjakabi Nyári Esték című, évi 4-5 előadásból álló színházi előadássorozatot tartották meg itt.

Az átvétel idején a romok felújítandó, életveszélyes állapotban voltak, így megkezdődtek a falak helyreállítása, a látogatók számára megnyithatóvá tétele. A történelmileg kiemelkedően fontos helyszínen zajlott ásatások során talált tárgyak soha nem kerültek kiállításra, így szükségessé vált egy kiállítás megnyitása. Célja, hogy a kiállítóhely időszaki, majd később állandó kiállításában bemutatandó tárgyak, képek az oktatás és nevelés mellett érthetővé és közelivé tegyék a látogató számára, hogy milyen volt itt az élet a középkorban.

Az NKA támogatása lehetővé tette, hogy az érdeklődők jobban értsék, megértsék miért is fontos örökségünk ez a helyszín.

2015. július 14-én nyílt meg a Kaposszentjakabi Bencés Apátság középkori emlékei című régészeti kiállítás.

A kiállítás a középkori életet és tárgyi kultúrát és a régészek munkáját próbálja minél teljesebben, „megfogható”, és interaktív módon bemutatni. Célja a középkori élet élményszerű megismertetése, oktatás és nevelés. Célja továbbá, hogy növelje a romkerület látogatottságát, járuljon hozzá annak fenntarthatóságához, szorosabban illessze be a város kulturális vérkeringésébe, pedagógiaiilag minél jobban hasznosíthatóvá tegye.

A felső szinten lévő kiállító teremben vitrinekben helyeztük el azokat a középkorból ránk maradt használati tárgyakat, melyeket a helyszíni és a közeli településeken végzett ásatások alkalmával találtak régészeink. Ilyenek például a középkori

szőlőmetsző kés, bárd vagy a szerzetesek által használhatott könyvveretek, illetve kereszt.

A falakon tablók láthatóak, melyeken a szerzetesi élet helyszíneit mutatjuk be képekkel. A nagy európai apátságok építészeti stílusait, az apátság élettereit (pl. refektórium, dormitorium, káptalanterem, kerengő, stb.) bemutató tablókön jól láthatók és a látogatók számára beazonosíthatóvá válnak a szentjakabi szerzetesrend helyiségeinek funkciói.

A bencés rend életét, öltözékét és a szerzetesek mindennapjainak történéseit szintén képekkel mutatjuk be, melyekhez forrásként korabeli zsoltároskönyvet, freskót, illetve miniatúrákat használtunk fel.

A szentjakabi bencés apátság történetét is bemutatjuk röviden és a kolostor alaprajza is látható, melynek célja, hogy az idelátogatók minél jobban ismerjék meg történeti és építészettörténeti értékeiket, e vidék múltját, hiszen a kiállítás és helyszíne fontos szerepet tölt be a város és városkörnyék örökségvédelmi nevelésében, erősíti a lokálpatriotizmust.

A vitrinek között ókori és középkori faragott kövek láthatóak, melyek a feltárások alatt kerültek elő. Látható itt oszlop lábazat, - törzs, - fejezet, boltív borda és kézmosó is.

A bejáratnál balra preparált sírládák találhatóak, melyeken a látogatók kipróbálhatják a régészek munkáját és ládában elhelyezett emberi csont-maradványokat, illetve hiteles tárgymásolatokat „áshatnak elő” a ládából.

A csigalépcsőn lefelé haladva a második, alsó szintre érkezünk, mely a múzeumpedagógiai foglalkozásoknak is helyszínt ad.

Ebben a kiállítótérben 3 magas vitrint helyezünk el, valamint roll-up-pal tesszük változatossá a teret. A három vitrinben különböző témaköröket járunk körül. Az elsőben korabeli fém tárgyak, használati eszközök láthatók, pl. sarkantyú, szögek, lakat, vaslánc, stb. A második vitrinben fegyverek, golyók, nyílhegyek, és harcokban megsebesült emberi csontok kerülnek bemutatásra. Az utolsó vitrinben a hétköznapi élet eszközei, korsó, fedő, lábas, gyűrű illetve övcsat látható.

A térben elhelyezett roll-up-on Szent Benedek regulájának részlete, illetve középkori miniatúra felnagyított képe látható.

Az itt felállított asztalok és padok autentikus környezetet nyújtanak a pihenésre vágyó látogatóknak és a múzeumpedagógiai foglalkozásra érkező gyerekeknek, családoknak.

A MÚZEUMPEDAGÓGIAI PROGRAMTERV CÉLJA, KAPCSOLÓDÁSA A KIÁLLÍTÁSHOZ

A kiállítás célközönségének legnagyobb rétegét az iskolás korosztályok, a gyermekes családok és az idősebb korosztály jelentik, de ideális helyszín nyári táborok, osztálykirándulások szervezésére, rendhagyó történelemóra tartására, a turisták, kirándulók részére is.

A kiállítás az itt talált régészeti leletek segítségével mutatja be az **apátság történetét és az egykori kolostori életet**. „Milyen volt az élet a kolostorban?” Erről a középkori festmények, miniatúrák vallanak és azok a tárgyak, amelyeket a kolostor feltárásakor találtak a régészek.

2 múzeumpedagógiai program került kidolgozásra, melyekkel a gyerekek lehetőséget kapnak arra, hogy tanulmányaikat a középkori, kora-újkorai szokások és lehetőségek, valamint a bencés szerzetesrend életmódjának ismeretében újra értelmezzék.

A kiállításhoz az alábbi múzeumpedagógiai programokat dolgoztunk ki a Szentjakabi Bencés Apátság és Romkertbe, az általános iskolák alsó-és felső tagozatosai részére:

Legyünk mi is régészek!

Valószínűleg minden gyermeket izgat a régészek munkája, akik a földréteg eltávolítása után legelőször pillantják meg a több száz vagy ezer éve a földbe került tárgyak, anyagok maradványait.

A foglalkozás első felében a gyermekek megismerkedhetnek a **régészek feltáró munkájának néhány alapelvével**, majd egy kis játékos gyakorlati foglalkozás után, interaktív tárlatmegtekintés következik foglalkoztató füzet használatával.

Vajon hogyan éltek őseink? Mit ettek, milyen balesetek érték őket, s haláluk oka kideríthető-e? Ezen kérdések megválaszolására tett kutatások kis szeletébe enged bepillantást a foglalkozás az alábbi lépésekben: **ismerkedés a csonttal**. A kalcium tulajdonságai, és ennek következményei: a csont sorsa a földben. Olyan egyszerű kérdésekre keressük a választ, mint **Mi a csont szerepe a testben? Hogyan bomlik le**

az élő szövet? Milyen lebontó szervezetek léteznek? Ezek életéhez milyen anyagok szükségesek?(élelem, víz, oxigén). Ha bármelyik hiányzik: a lebomlás lelassulása, leállása, mumifikálódás. **A múmiák fajtái: száraz, jég és mocsári múmiák.** Mennyivel tudnak többet mesélni a múmiák mint a csontvázak? (ruházat, hajviselet, külső és belső élősködők, tetoválások, utolsó élelem, stb.) A múzeumpedagógiai programhoz a kiállításban található **preparált sírládák használhatók fel**, melyeken a látogatók kipróbálhatják a régészek munkáját és ládában elhelyezett emberi csont-maradványokat, illetve hiteles tárgymásolatokat „áshatnak elő” a ládából.

Foglalkozások időpontja:

2016. március 23. 30 fő

2016. április 7. 19 fő

2016. május 20. 31 fő

Az orvos kezeli, a természet gyógyítja a betegségeket

Tantárgyi kapcsolódás: történelem, vallástörténet, művészettörténet, építészet, természettudományok

A múzeumi élmények, a múzeumi környezet megismertetése a gyerekekkel. A bencés szerzetesrend gyógyító hagyományait követve megismerkedhetnek a gyógynövény-szárítás, a szappankészítés, a növények gyógyító tulajdonságaival a középkori és a 21. századi szokásokkal, hagyományok, stb.

1. feladat:

Az előzetesen kiosztott feladatokkal **gyűjtőmunkát** végeznek a gyerekek **otthon**. Megkeresik és felírják a természetes alapanyagokból, gyógynövényekből készült használati tárgyaikat (pl. kamillás kézkrém, stb.) A középkori történelem ismeretében egyeztetjük a **régi és új alapanyagokat, miket ismerhettek a középkorban, mit használhattak?**

2. feladat:

Krém vagy szappan készítése előre egyeztetés után. A gyerekek az általuk elkészített gyógynövényes terméket hazavihetik, elhasználhatják. Eközben gyógyteát készítünk, amit el lehet fogyasztani.

3. feladat:

Ismertető: **TOTÓ** A 3. helyszínen a csoportok számának megfelelő számú minden asztalra elhelyezünk: 1 db játékos, **13+1 kérdést tartalmazó kérdőívet**, 13 db különböző, de ismert illatú szappant, 1 db előre kiformált formájú szappant (ez a forma lehet egy szám, virág, arc, stb.), egy eredeti, még formázatlan szappant, hozzá kaparó, formázó, kanalakat, eszközöket.

Gyakorlati foglalkozás: A csoport kinevez 1 gyereket, aki nekiáll a plusz 1 feladatnak, a szappan megformázásának, a többiek szagolgatják a szappanokat és megpróbálják kitalálni milyen illatot éreznek. 20 perc van a feladat megoldására, ezután a totó javítása, a nyertes csapat jutalmazása következik.

A játék célja: **Illatokat felismerni, beazonosítani, formát felismerni és az reprodukálni.**

Mit fejleszt? A természetes illatok felismerésén kívül a csoporttal való közös munkát, a kommunikációs képességeket és a kez ügyességet.

Foglalkozások időpontjai: 2015. szeptember 23. 19 fő

2015. október 8. 16 fő

2016. május 20. 52 fő

2016. május 31. 14 fő

A CÉLKITŰZÉSEK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ÉRTÉKELÉSE

Az apátságba az elmúlt időszakban elsősorban gyerekcsoportok érkeztek a helyi és Kaposvár környéki iskolákból. Az iskolások között egyaránt voltak általános-, és középiskolások. Mindkét korosztály hasznos ismereteket gyűjtött a település történetéről, a szerzetesek mindennapjairól és a középkori anyagi kultúráról. A kisebbek most ismerkednek a történelemmel és ezzel a témakörrel, míg a nagyobbaknak akár az érettségéhez is hasznos kiegészítés lehet az itt látott és hallott ismeretek. A hely kitűnő oktatási helyként bizonyul egyetemisták részére is, így látogatást tettek nálunk például az ELTE művészettörténész szakos hallgatói is, akik a középkori építészetről és művészettörténetéről tudhattak meg hasznos dolgokat.

Nyugdíjas kirándulócsoporthoz kedvelt célpontja a gyönyörű környezetben található apátság és a kiállítás, számukra is számos érdekességet tartogat az itt található látnivalók, így is szolgálva az élethosszig tartó tanulást. A látogatók között voltak szakmabeliek is, hiszen több nyugdíjas régész is megtekintette és méltatta az apátságot és a kiállítást.

Külön csoportot képeznek a túrázók és aktív pihenésre vágyók. Ezek közül kiemelendő, hogy egy zarándok hölgy innen kezdte meg a 3500 km-s útját Spanyolországig. De kitűnő kikapcsolódási és pihenési lehetőség egy többnapos kerékpártúra résztvevői számára is, akik egy fárasztó nap végén igazi felüdülést nyerhettek a kiállításban tartott múzeumpedagógiai foglalkozás során.

Sajtóanyag: Összesen rádióban elhangzott 10 alkalommal, digitális, online megjelenés 86 alkalommal, míg nyomtatott formában 15 alkalommal történt.

Látogatószám: 759 fő.

Bevétel: 91.116 Ft 2015. július 14.-től 2016. május 31-ig. A bevétel alacsony összegének oka, hogy Kaposvár Megyei Jogú Város, mint fenntartó, a kaposvári lakosoknak lehetővé tette az ingyenes látogatást. Így belépődíj csak azokból származott, akiknek állandó bejelentett lakhelyük nem Kaposvár, nem nyugdíjas, nem óvodás korú, nem pedagógus és nem előre meghirdetett ingyenes foglalkozásra vagy tárlatvezetésre érkezett. 2016. márciusától ismét ásatások zajlanak, melyek miatt a romkert jelenleg is zárva tart.